

МІСЦЕ СПОРТУ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИНАХ: ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО ФУТБОЛЬНОГО КЛУБУ ЯК СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Обґрунтовано особливості фізкультури та спорту як галузі економіки на основі чого встановлено напрями господарської діяльності професійного футбольного клубу

Постановка проблеми. Футбол по праву називають найпопулярнішим видом спорту на планеті. Міжнародна федерація футбольних асоціацій (FIFA) включає в себе 208 національних федерацій – це більше, ніж число країн, які є членами ООН. За останнє десятиліття футбол домогся стрімкого прогресу. У Європі бюджети кращих клубів обчислюються сотнями мільйонів євро (додаток А). У країнах футбольної топ-п'ятірки: Англії, Іспанії, Італії, Німеччини, Франції даний вид спорту є найприбутковіших видів бізнесу.

Стосовно України, то футбол є також одним з найпопулярніших та найприбутковіших видів спорту, про що свідчить помітне поліпшення показники в останні роки. Цей спорт став значущою частиною соціальної сфери, а футбольні клуби – повноправними господарюючими суб'єктами. Бюджети більшої частини представників вітчизняної Прем'єр Ліги вже подолали позначку в \$ 10 млн.

Така ситуація розвитку футбольного бізнесу в Україні та світі обумовлює необхідність розгляду футболу не лише як виду спорту але й як повноцінного суб'єкта господарювання, тобто елементу соціально-економічних відносин. Адже, футбольний бізнес окрім власної соціальної функції (підвищення здоров'я населення) носить й економічну функцію (отримання прибутків, сплата податків). Саме економічна функція сьогодні виступає чи не найпріоритетнішою в розвитку даного виду спорту, що обумовлює актуальність дослідження місця футбольного бізнесу в системі соціально-економічних відносин.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Певні теоретичні дослідження з питань фізичної культури та спорту, зокрема футболу почали з'являтися за кордоном в 60-70-х роках, в Україні, як власне й в СРСР в 80-90-х роках. Розвиток спорту як інституту ринкової економіки досліджували з різних точок зору такі зарубіжні вчені як В. Андрефт, Боург Дж., Брукс М., Мулліна Б., Раїс С., Рейдер Б., Фішер К., Хемпек К., Шааф Ф., Альошина В.В., Бутова П.Ю., Вороніна М.І., Золотова М.Я., Іоффе М.Є., Кутелова В.А., Леднева І.І. Переверзін А.В., Тукманова та ін.

Викладення основного матеріалу дослідження. Перехід нашої країни до нової, ринкової, структури управління видами спорту, і спонсорів, які повинні були забезпечені не за рахунок попереднього теоретичного опрацювання назрілої перебудови, а в результаті запозичення зарубіжного досвіду. Наслідком цього стало те, що радянська система фізичного виховання і багато фізкультурно-спортивні структури були знищені, а нова система управління до цього часу перебуває в процесі становлення. Якщо раніше в Радянському Союзі розвитку фізичної культури і спорту приділялося багато уваги, всебічну підтримку надавали держава, профспілки, різні організації та відомства, то в пострадянський час практично всі заклади фізичної культури та спорту були їй позбавлені. Це пояснюється тим, що нова система управління спортом через федерації, яким були передані функції організації та управління видами спорту, і спонсорів, які повинні були виступати основними джерелами їх фінансування, не стала функціонувати відразу з повною віддачею. І тільки завдяки матеріально-технічній базі, створеній за часів Радянського Союзу, а також тренерським кадрам, які мають багатий досвід підготовки висококласних спортсменів, даному виду спорту вдалося зберегти відносно високий міжнародний рейтинг, особливо це стосується футболу і футбольного бізнесу, посилаючись на досягнення вітчизняних футбольних клубів і усвідомлення нашої країни – як країни, що приймає Євро-2012.

Фізична культура і спорт є невід'ємною складовою здорового способу життя. У нинішніх умовах фізкультурно-спортивні послуги та власне спортивний бізнес – важливий

фактор фізичного та духовного виховання та розвитку людини, зміцнення здоров'я нації, соціальної профілактики захворювань, формування людського капіталу, продовження творчого довголіття, активної організації відпочинку населення, зміцнення оборонного потенціалу країни. "Систематичні заняття фізичною культурою і спортом – найважливіший чинник збереження і зміцнення індивідуального та громадського здоров'я. Досвід розвинених країн показує, що успішна боротьба за зміцнення здоров'я нації неможлива без цілеспрямованої політики держави, відповідальності роботодавців, активності профспілок і самих громадян, спрямованих на оздоровлення способу життя, зміцнення здоров'я та фізичний розвиток населення" [3, С. 17].

Висока значимість фізичної культури та спорту у вирішенні проблем громадського здоров'я, розвитку людського капіталу і потенціалу при переході до інноваційної економіки в Україні вимагає вирішення завдань по їх активному розвитку в країні. При цьому важливе значення набуває теоретичне обґрунтування розвитку фізичної культури та спорту в системі соціально-економічних відносин, що стане підґрунтям у вирішенні проблем фінансування даної галузі, а також ефективності управління професійними футбольними клубами на основі адекватного галузі та сучасному стану економічних відносин обліково-інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, щодо їх діяльності.

Галузь не може ефективно функціонувати без ретельної теоретичної опрацювання питань управління, обліково-аналітичного, фінансового і правового забезпечення її діяльності. При цьому одним з найбільш важливих питань стає формування ефективного організаційно-економічного механізму функціонування галузі, та розвитку професійних футбольних клубів як ефективно функціонуючих суб'єктів господарювання. Тому як фізична культура і спорт займає почесне місце у розвитку соціальної відповідальності бізнесу, яка стала пріоритетною концепцією сучасного управління економічної системи всіх рівнів.

У зв'язку з цим варто відзначити, що фізична культура і спорт це не нове поняття як в економічних так і інших науках, і займає почесне місце в соціально-економічних відносинах в суспільстві вже тривалий час. Так, російський дослідник правової основи фізичної культури і спорту Егорічев А.Н. зазначає: від "З історичних прикладів чітко видно, що фізична культура для людства грала значиму роль. Уже в первіснообщинному суспільстві складаються передумови для пропаганди серед членів громади фізичного виховання. Всіляко підтримувалися культ фізичної досконалості серед людей, культ сили. У 776 році до н.е. в рабовласницької Стародавньої Греції виникло явище, яке також прямо пов'язане з пропагандою фізичної культури серед людей – олімпійські ігри. При цьому слід зазначити, що крім виховної ролі даного явища для населення держави в цей період у фізичну культуру активно втручається політика. Це видно на прикладі проведення олімпійських ігор та дипломатичних відносин Стародавньої Греції з іншими державами в той момент" [4].

У XIX-XX століттях у світі відбувається активний розвиток фізичної культури. У зв'язку з цим виникають її різні форми і прояви. Слід сказати про створення в XIX столітті спортивних товариств в Англії, Франції, та інших країнах, які в процесі своєї еволюції і розвитку конституційного законодавства держав ставали громадськими об'єднаннями. У 80-х роках XX століття відбувається активне створення організацій, що займаються питаннями спонсорства та благодійності. Крім усього іншого виникають й інші форми реалізації фізичної культури.

У зв'язку з цим саме поняття "фізична культура" вимагає в останні роки конкретизації, систематизації для визначення її ролі в соціально-економічних відносинах.

Необхідно чітко знати, що вкладається в це поняття і які форми, а також яку роль вони займають в такому збірному, загальному понятті як "фізична культура".

"Поняття "культура" визначається в науковій літературі, як ступінь розкриття потенційних можливостей особистості в різних областях діяльності. Культура представлена в результатах матеріальної та духовної діяльності людини; він пізнає культуру, зафіксовану в духовних і матеріальних цінностях, діє в соціальному середовищі як носій культурних цінностей і створює нові цінності" [2].

Виходячи з цього, фізична культура та спорт є науковою категорією, сутність якої дає можливість визначити її в системі бізнес відносин, як вид діяльності, як вид послуги та ін.. Баранов В.А. вказує "... фізичну культуру необхідно розглядати як соціокультурний простір, в якому через систему тілесно орієнтованих практик стає можливим зрозуміти майбутнє людини, розібратися в тому, куди він рухається у своєму розвитку і що для нього є вищим ідеалом або кінцевою точкою вдосконалення" [1].

Оленкин Ю.В. вказує на існування 5-ти концепцій виникнення фізичної культури та спорту теорія гри, теорія магії та культу, теорія надлишкової біологічної енергії, матеріалістична, марксистсько-ленінська теорія, православна концепція фізичної (тілесної) культури (табл. 1).

Таблиця 1. Концепції виникнення фізичної культури [5]

Теорія	Представники
Теорія гри	Бюхер, Гросс, Спенсер, Летурно
Теорія магії і культу	Рейнак, К. Дим, В. Кербе, Б. Жилетт
Теорія зайвої біологічної енергії	Спенсер
матеріалістична, марксистсько-ленінська теорія	Г.В. Плеханов, Н.И. Пономарев
православна концепція фізичної (тілесної) культури	

Фізична культура – складне і багатфункціональне явище. Воно складається з органічно взаємозалежних частин, кожна з яких має свою мету, завдання, функції. До таких частин належать фізичне виховання, спорт, фізична рекреація.

У світлі даного визначення фізична культура є частиною загальнолюдської культури, її особливою самостійною областю. Разом з тим це специфічний процес і результат людської діяльності, засіб і спосіб фізичного вдосконалення особистості. Фізична культура задовольняє соціальні потреби в спілкуванні, грі, розвазі, через соціально активну діяльність.

"Фізична культура представлена сукупністю матеріальних і духовних цінностей. До перших належать спортивні споруди, інвентар, спеціальне обладнання, спортивне екіпування, медичне забезпечення. До других можна віднести інформацію, різноманітні види спорту, ігри, норми, що регулюють поведінку людини в процесі фізкультурно-спортивної діяльності. Результатом діяльності у фізичній культурі є фізична підготовленість і ступінь досконалості умінь і навичок, спортивні досягнення, моральний, естетичний, інтелектуальний розвиток" [2].

Фізичне виховання відображає об'єктивну необхідність суспільства в планомірної, систематичної і цілеспрямованої фізичної підготовки підостаючих поколінь і практичної життєдіяльності людей. Воно є необхідною передумовою для занять спортом і неодмінною умовою формування фізичної культури особистості, яка включає в себе ціннісну орієнтацію, організованість, цілеспрямованість у діяльності людини.

Виходячи з цього фізична культура та спорт фактично виступає інвестиційним каталізатором розвитку людського потенціалу й відповідно людського капіталу, який сьогодні виступає одним з пріоритетних об'єктів управління та бухгалтерського обліку, від розвитку якого залежить ефективність діяльності підприємствами різної галузевої спрямованості, та крім того людський капітал є основою в діяльності спортивного бізнесу, зокрема професійного футбольного клубу. "Інвестиційний характер послуг фізкультури та спорту виражається в тому, що витрати держави, підприємств і громадян на активні систематичні заняття фізкультурою і спортом є різновидом інвестицій у формування і розвиток людського капіталу, так званого "капіталу здоров'я". У міру розвитку економіки і суспільства в умовах інтенсифікації праці та

загострення конкуренції на національних і міжнародних ринках значення інвестицій в капітал здоров'я нинішніх і майбутніх працюючих громадян все більше зростає" [3].

Виходячи з цього однією зі складових вивчення фізичної культури та спорту в системі соціально-економічних відносин є людський капітал.

На думку В.П. Колесова "Концепція людського розвитку виділяє чотири способи, за допомогою яких можна забезпечити оптимізацію відносин між економічним зростанням і людським розвитком: збільшити інвестиції в освіту, охорону здоров'я, професійну підготовку, сприяючи реалізації здібностей людини та її участі у виробництві і розподілі благ; на думку автора, необхідно також збільшити інвестиції у фізичну культуру і спорт, туризм, культуру і мистецтво; досягати справедливого розподілу національного доходу і багатства; в тому числі, підвищуючи доступність спортивних споруд для всіх категорій населення; досягти оптимальної збалансованості соціальних витрат, постійно зміцнюючи ресурсну базу соціальної сфери, зокрема, фізичної культури та спорту, як зазначено в дисертації; розширювати можливості людей здійснювати свій вибір у політичній, соціальній та економічній сферах, зокрема, у сфері фізичної культури та спорту, приділяючи особливу увагу соціально вразливим групам населення" [6].

Таким чином, фізкультура і спорт повинні стати невід'ємною частиною життя суспільства, і без них розвиток людського потенціалу і капіталу, ефективна модернізація економіки та соціально-економічний розвиток України неможливі, зважаючи на це на зростає роль суб'єктів надання такого роду послуг й відповідно необхідність управління ними як бізнес одиниць. "Фізична культура і спорт – особливий вид економічної діяльності у сфері послуг, результатом якої є задоволення потреб населення у фізичному і духовному розвитку. Послуги фізичної культури та спорту мають двоїтий характер: споживчий та інвестиційний" [3].

Фізична культура включає в себе поняття спорт (масовий і професійний), що припускає обов'язкову змагальну компоненту. Професійний спорт має на меті прибуток, отримання матеріальної вигоди, на відміну від масового та любительського, що визначає його як особливий вид бізнесу.

"Спорт вищих досягнень також стикається з низкою серйозних проблем. Насамперед, вони зумовлені зниженням конкурентоспроможності системи підготовки спортсменів вищої кваліфікації, втратою досвідчених тренерських кадрів та провідних спортсменів, недосконалістю фінансового, матеріально-технічного, науково-методичного, інформаційного забезпечення та медичного обслуговування спортсменів" [3].

Зважаючи на об'єкт дисертаційного дослідження визначимося з місце професійного спорту в економіці, що дозволить виявити особливості функціонування професійного футбольного клубу. Сьогодні фізична культура та спорт розглядається як окремих вид економічної діяльності.

У фізичній культурі і спорті як складової економічної системи країни необхідно виділяти дві основні категорії: "галузь фізичної культури і спорту" і "сфера фізичної культури і спорту". Під галуззю економіки розуміється сукупність підприємств і виробництв, що володіють спільністю виробленої продукції, технологій і потреб, що задовольняються. Галузь економіки складають виробники аналогічного або безпосередньо конкуруючого товару, на частку яких припадає основний (більше 50%) обсяг виробництва такого товару.

Виходячи з особливостей галузь "Фізична культура і спорт" об'єднує три взаємопов'язані рівні управління:

– перший рівень представлений галуззю народного господарства "Фізична культура і спорт" (визначення організаційно-технічних і економічних правил поведінки, норм та нормативів); фізкультурно-спортивними організаціями (федерації з видів спорту, окремі колективи, спортивні команди, навчальні заклади) та об'єктами і спорудами (стадіони, комплекси, спортивні зали, басейни); навчально-тренувальних та змагальних процесом. Вищий рівень управління на муніципальному рівні займають структурні підрозділи органів місцевого самоврядування (Адміністрації міст, селищ), що відповідають за розвиток фізичної культури і

спорту. У ряді випадків вони виділені в окремі структурні підрозділи, або об'єднані разом з молодіжною політикою, культурою, туризмом і соціальною політикою.

– другий рівень представлений спортивними організаціями, що представляють спортивні послуги населенню, або об'єктом діяльності яких є спортивні ігри (спортивні клуби, спортивні комплекси, фізкультурно-оздоровчі комплекси, дитячо-юнацькі спортивні клуби, школи вищої спортивної майстерності, училища олімпійського резерву, освітні установи). Такими організаціями виступають професійні футбольні клуби;

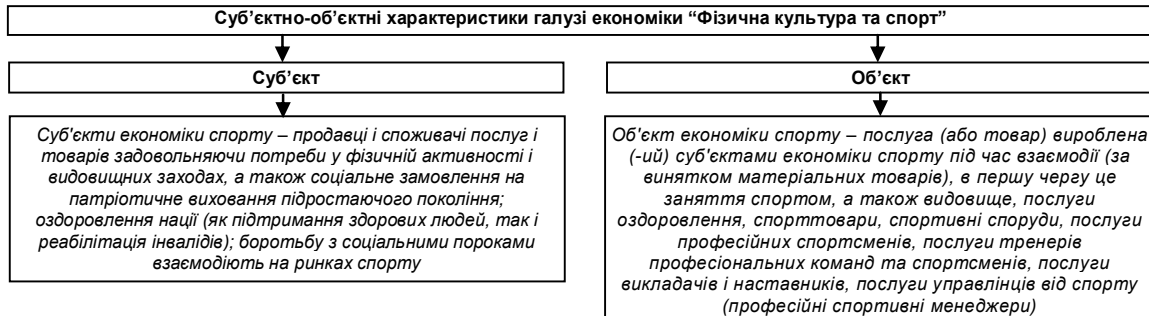


Рис. 1. Характеристика суб'єкту та об'єкту галузі економічної діяльності "Фізична культура та спорт"

Характеризуючи об'єкт, то варто зазначити, що послуги мають відмінні риси, пов'язані зі специфікою галузі: невідчутність; невіддільність від джерела; непостійність якості.

Стосовно суб'єктів то зважаючи на особливості галузі вони функціонують та формують наступні ринки:

– *трансферний ринок* – ринок професійних спортсменів і тренерів. Ринок футболістів, що визначає основу бухгалтерської оцінки футболіста;

– *ринок спортивних потужностей* – оренда для видовищних заходів і занять спортом. Футбольні арени, стадіони стали основними об'єктами спортивної інфраструктури України, зважаючи на підготовку до Євро-2012 (НСК "Олімпійський", Арена-Львів, Донбас-Арена);

– *ринок спортивних товарів* – інвентарю, екіпіровки, атрибутики;

– *ринок послуг* викладачів, тренерів, наставників; ринок спортивних заходів (видовищ).

В сучасних умовах розвитку спорту одним з найефективніших суб'єктів даної галузі економічної діяльності є професійні футбольні клуби, а зважаючи на вище викладене вони виступають суб'єктами господарювання. Професійні футбольні клуби, займаються відповідне місце на кожному зазначених ринках. Зокрема формування людського капіталу забезпечується трансферним ринком, який виступає ринком купівлі-продажу футболістів. Основна діяльність професійних футбольних клубів та відповідно підготовка до ігор пов'язані з ринком спортивних потужностей, який значно зріс зважаючи на підготовку до Євро-2012.

Таблиця 2. Історія формування футболу як виду спорту

Країна	Характеристика
Греція	Перша письмова згадка про гру з м'ячем, що віддалено нагадує сучасний футбол, сягає 180 року до н.е. в грецькому словнику Поллукса наводяться такі дані: гравці ділилися на дві команди (партії), кожна з яких мала метою провести м'яча за поле суперника. Низка моментів гри певною мірою також нагадувала сучасне регбі
Китаї	В Китаї грали у щось схоже на футбол ще в 4-6 ст. до н.е. Це вважалося важливим елементом військової підготовки. Історія Ханьської династії (її царювання припадає на період з 206 року до н.е. до 25 року н.е.) зберігає опис гри "чжу-ке". "Чжу" значить "бити ногою", а "ке" – шкіряний набивний м'яч. Як свідчать письмові джерела, на день народження імператора дві найсильніші команди брали участь в матчі, що проводився перед імператорським палацом
Японії	В Японії протягом 14 століть поспіль культивували гру "комері". Для проведення улюбленої японцями гри на полі розміром близько 14 кв. м. розташовувались 8 гравців. В північно-західному куті поля ставилася осика, в південно-східному – верба, в північно-східному – вишня, в південно-західному – клен. Суть гри полягала в тім, що гравці, дотримуючись встановленої церемонії, передавали один одному м'яча
Італії	В Італії до сьогодні збереглася середньовічна гра "кальчіо", котру за традицією влаштовують на площі Пьяцца Делла Синьорина Флоренція двічі на рік – в першу неділю травня і 24 червня. Одна з команд має назву "Б'янки" (білі), а інша – "Россі" (червоні). В кожній з них по 27 гравців, в тому числі по 15 форвардів. Інші виконують функції захисників. Вони боронять ворота, які ідуть по всій ширині поля

Виходячи з даних таблиці перші згадки про футбол сягають далекої давнини, проте дослідники вважають, перші кроки в розвитку даного сучасного виду спорту були зроблені не в Європі а на мексиканській землі за 1300 років до н.е. Тут вона зародилася за назвою "пок-та-пок" задвог до виникнення держави ацтеків. Ця гра була серйозним випробуванням для гравців і вимагала від них сміливості й відмінної фізичної підготовки. Її учасники часто-густо отримували поранення, які іноді призводили до смерті – в "пок-та-пок" грали важким

– третій рівень представлений колективами фізичної культури, тренерами, викладачами, інструкторами, спортивними суддями, фізкультурниками, професійними спортсменами і любителями.

Виходячи з цього, економіка спорту, як і будь-яка інша галузь, пов'язана з суб'єктно-об'єктними зв'язками, а тому будучи невід'ємною частиною сучасних економічних відносин формує власні, специфічні поняття об'єкта і суб'єкта (рис. 1).

Про ефективність діяльності будь-якого професійного футбольного клубу, перш за все, говорять його спортивні результати. Однак давно встановлено, що між великими перемогами і комерційним успіхом існує прямий зв'язок. Наприклад, клуби, які домагаються права брати участь у престижних європейських змаганнях – Лізі Чемпіонів і Лізі Європи – автоматично отримують солідні преміальні від Європейської федерації футбольних асоціацій (УЄФА). Причому, бонус зростає в залежності від успіхів команди в цих змаганнях. У минулому сезоні 2008-2009 рр. продаж телевізійних, комерційних і рекламних прав принесла Лізі чемпіонів дохід в € 820 млн. Більше 70 % цієї суми було витрачено на преміальні виплати 32 команд-учасниць групового етапу. Сума, що залишилася пішла на "виплати солідарності" для національних федерацій і дрібні витрати.

Футбол будучи одним з найпопулярніших та найприбутковіших видів порту пройшов довгу історію свого формування як спортивного змагання до виду бізнесу. Так, перші елементи даної гри можна зустріти ще в стародавньому світі. Зокрема в Греції великою популярністю користувалася гра з м'ячем, яка входила до програми фізичних вправ з гімнастики. В таблиці 2 наведено особливості формування цього виду спорту в стародавньому світі.

м'ячем з каучука. Археологічні знахідки свідчать про те, що, незважаючи на ризик, гра користувалася великою популярністю серед жителів цієї землі.

Вітчизною сучасних рис футболу стала Великобританія, ногами у м'яч тут грали ще в 19 ст. і вже тоді це дуже нагадувало сучасний футбол. Проте перші згадки в Великобританії сягають 101 року, коли англійський король Едуард II видає суворий наказ, який забороняє проведення гри з м'ячем в межах міста.

З 19 сторіччя, особливо з другої його половини, починається новий етап в розвитку цієї гри. Саме з цього періоду спортивний метод визнається ефективним засобом фізичного виховання молоді. В першу чергу гра в м'яч розповсюджується в англійських коледжах і університетах. Вона вдосконалюється і вже в другій половині 19 сторіччя в її змісті починають чітко виокремлюватися два напрямки – один з них підтримувався Лондонським і Кембріджським коледжами, які створили в 1863 р. футбольну асоціацію й вирішили культивувати гру з круглим м'ячем, граючи ногами, і відповідно до цього Кембріджський футбольний клуб встановив єдині правила гри. В 1848 р. було вирішено видати друком ці правила. Однак, вони були втрачені і так і не побачили світу. Тим не менш ці правила стали відомі в багатьох коледжах. Перші правила, що дійшли до нас, були надруковані в грудні 1863 року. Слід відзначити їхню недосконалість й різкий контраст з нині діючими. Та все ж з часом вони поступово наближалися до теперішнього вигляду.

В 1871 р. в футбольному житті Англії сталася знаменна подія: було засновано Кубок країни. За цей приз англійські футбольні клуби змагаються й досі, а англійські вболівальники вважають його одним з найпрестижніших футбольних турнірів й відповідно з наприбутковіших.

У 80-ті рр. 19 ст. гра в футбол розповсюджується по країнах континентальної Європи. В 1875 році вона приходить до Голландії, дещо пізніше – до Данії, яка в європейському футболі незабаром посідає провідну позицію, що триватиме до першої світової війни. Роблячи певні кроки континентом, футбол завойовує популярність в Швейцарії, Чехії, Австрії.

Значний поштовх подальшому розвитку гри надало створення в 1904 році Міжнародної федерації футболу (ФІФА) зі штаб-квартирою в Парижі. Нині в цю організацію входять понад півтори сотні країн.

Найважливішими заходами, які організовує ФІФА, є чемпіонати світу. Вперше такий турнір відбувся в 1930 році в Уругваї, останній – 2006 року, в Німеччині. В проведених за цей час 18 першостях Чемпіонами світу ставали національні збірні 7 країн: Англії (1 раз), Франції (1), Уругваю (2), Аргентини (2), Німеччини (3); Італії (4), Бразилії (5). В шести першостях головний трофей здобували господарі змагань.

Стосовно України то зародження сягає кінця XIX століття. Так, футбол на етнічній українській території та в Російській Імперії з'явився і 1878 році в Одесі, завдяки англійцям, які працювали в місті. Саме вони організували першу команду – "Одеський Британський Атлетичний Клуб". В Києві перші тренування зафіксовані в 1900 році, працівниками з Чехії. В 1912 році був створений Всеросійський футбольний союз. Серед українських міст до нього ввійшли: Київ, Одеса, Миколаїв, Севастополь, Харків і Юзовка (в даний час Донецьк).

Стосовно західної України то дана гра вперше згадується у Львові, який входив до Австро-Угорської імперії. У Львові відбувся перший документально зафіксований матч з участю української команди. (14 липня 1894 р.).

На сучасному етапі, незважаючи на очевидне зростання фінансової успішності українського футболу, викликаний утворенням нового механізму – Прем'єр Ліги, доходи вітчизняних клубів порівняно з Європейськими є досить низькими. Найбільших успіхів у комерційній діяльності досягають клуби, які намагаються максимальних спортивних результатів саме в Лізі Чемпіонів.

Представники українського футболу в минулому єврокубковій кампанії заробили € 19,205 млн. Найбільші преміальні дісталися переможцю останнього в історії розіграшу Кубка УЄФА донецькому "Шахтарю" – € 10,6 млн. Київське "Динамо", яке дійшов до 1/2 фіналу Кубка УЄФА в цілому отримало € 8,1 млн. А харківський "Металіст" поповнив свій бюджет на € 505 тис.

Українська економіка в цілому і телевізійний ринок зокрема не настільки сильні, щоб вітчизняні футбольні клуби почали показувати в цих позиціях у своїх доходах цифри хоча б першого порядку, які обчислюються в мільйонах євро. Рейтинг, складений журналом Фокус, показує, що доходи вітчизняних команд, чий матч транслюють частіше за всіх, від продажу прав на телетрансляції лише незначно перевищують один мільйон гривень. Бюджети всіх українських футбольних клубів, як і

більшість спортивних команд колишнього соцтабору, дефіцитні. Вони на 80 % наповнюються за рахунок спонсорських коштів, які в свою чергу є власними фінансовими активами власників клубів.

Однак тенденція розвитку фінансової привабливості українського футболу існує. І вона хоч і повільна, але позитивна. Частково впевненість підкріплюється збільшенням популярності, а з нею – і сили чемпіонату нашої країни. Збільшенню доходної частини бюджетів вітчизняних клубів сприятиме загальне зростання економіки країни і внутрішні фактори самого футбольного клубу. До них можна віднести бізнес-рішення, що дозволяють максимізувати доходи від продажу прав на телетрансляції, комерційних прав, спонсорства та реклами, трансферів на внутрішньому та міжнародному ринках, комерційної діяльності, стадіонних зборів. Крім того необхідні бізнес-плани, що дозволяють мінімізувати або компенсувати витрати клубів. Оскільки футбол завжди межує з серйозними ризиками, викликаними травмами футболістів, які в свою чергу обходяться клубам в мільйони доларів, правильна оцінка ризиків також призведе до зменшення дефіциту бюджету.

Таким чином, футбол є одним з найприбутковіших видів бізнесу не лише в галузі економічної діяльності "Фізична культура та спорт". Такий стан обумовлює необхідність розглядати професійний футбольний клуб як суб'єкт господарювання з відповідною системою управління. Господарська діяльність професійного футбольного клубу відображається с специфічній системі бухгалтерського обліку, основним об'єктом виступає людський капітал – а саме футболіст.

Крім того варто зазначити, що власне сам професійний футбольний клуб може стати об'єктом купівлі та продажу, вартість якого буде залежати від спортивних здобутків, а не активів клубу як суб'єкта господарювання. Це з свою чергу обумовлює особливу увагу до облікового відображення інтелектуальних активів клубу представлених бредном, товарним знаком та торгівельною маркою.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Розглянуті особливості розвитку фізичної культури та спорту дали можливість визначити їх як окремий вид економічної діяльності й свою чергу встановити місце професійного футбольного клубу в системі соціально-економічних відносин як суб'єкта господарювання, галузеві особливості діяльності яких обумовлюють специфічні риси теоретико-методичних положень бухгалтерського обліку та його особливих об'єктів.

Список використаної літератури:

1. Баранов В.А. Социальные проблемы физической культуры и спорта в современном обществе: монография. – М.: РГТЭУ, 2006.
2. Боткин О.И., Касимов Р.Х., Литвин А.В. Экономические проблемы деятельности спортивного клуба // Вестник Удмуртского университета: экономика. Ижевск. УдГУ – 2003 с. 236-242.
3. Булатов Р.А. Перспективы создания и роль финансирования физкультурно-спортивного комплекса в Республике Дагестан // Вестник молодых ученых Дагестана. 2009. № 3.
4. Егоричев А.Н. Формы реализации права граждан на объединение в области физической культуры // Конституционное и муниципальное право. 2006. № 11.
5. Оленкин Ю.В. Диалектика духовного и телесного в физической культуре: автореф. дисс. ... канд. филос. наук. – Чебоксары, 2008. – С. 20.
6. Человеческое развитие: новое измерение социально-экономического прогресса. Учеб. пособие /Под ред. В.П. Колесова, 2-е изд., доп. и переработ. – М.: Права человека, 2008, с. 41.

КАНТАЄВА Ольга Володимирівна – доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки, обліку та аудиту Севастопольського інституту банківської справи Української Академії банківської справи Національного банку України.

БАТИЩЄВА Надія Миколаївна – старший викладач кафедри "Обліку і аудиту" Севастопольського Національного Технічного Університету.

Стаття надійшла до редакції 17.10.11 р.